

Системи ГБО, що передбачають використання метану як типу палива, мають додатково оснащуватись варіаторами – пристроями для зміни кута випередження запалювання – TAP (Timing Advance Processor): італійські AEB, польські – STAG та російські 60-2 «Мангуст». Вартість таких пристроїв коливається від 30 до 150 умовних одиниць. Але з огляду на поліпшення роботи обладнання та нівеляцію негативних наслідків для двигуна встановлення варіаторів є доцільним.

Ще одним доводом щодо метану як типу палива є передові розробки фірми «Honda». Представлений нещодавно концепт-кар Honda FCX дає уявлення про те, як в найближчому майбутньому може виглядати нове покоління моделі Civic. Машина оснащена електродвигуном, що живиться від водневих паливних елементів. Але революційною є система, що забезпечує машину воднем. Це призначена для інтеграції в приватний будинок система, що продукує водень з природного газу (CH₄) і накопичує його в резервуарі для заправки авто. Одночасно виділена теплова енергія використовується в побутових цілях (скажімо, для обігріву будинку). Це знімає проблему недостатньо розвинутої системи водневих заправок і повторює крок, що зробила ця корпорація 10 років тому. Тоді презентація версії Honda Civic GX, що працює виключно на стисненому природному газі для північно-американського ринку була доповнена презентацією персональних заправних станцій Fuel Maker канадської компанії «Phill». В результаті споживачеві було надано готове комплексне технічне рішення, що стало вирішальним фактором в досить високих обсягах продажу цієї моделі.

Що ж до шляху, яким крокуватиме Україна при запровадженні енергозберігаючих технологій транспортного господарства, то найбільш перспективним з огляду на проведений аналіз нам вважається саме популяризація метану як типу моторного палива. Це дозволить використати мінімальні ресурси і отримати істотний результат за врахування специфіки сформованого національного ринку в цій галузі.

Надійшла 13.06.2009

УДК 331

Т. П. ПЛІШКА

Хмельницький університет управління та права

ІНВЕСТИЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ В 2000 — 2008 РОКАХ

Стаття присвячена проблемам інвестування зовнішньоекономічної діяльності регіону. Досліджені основи процесів інвестування, проведений аналіз стану інвестицій зовнішньоекономічної діяльності Хмельницької області в 2000 – 2008 роках, запропоновано шляхи активізації вкладень іноземного капіталу в регіоні.

The article is devoted the problems of investing of foreign economic activity of region. Bases of processes of investing are explored, the analysis of the state of investments of foreign economic activity of the Khmelnytskyi area in 2000 – 2008 is conducted, the ways of activation of investments of foreign capital in the region are offered in the article.

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку світової економіки має важливий вплив на зовнішньоекономічну діяльність України. В умовах стрімкого розвитку нових технологій інвестиції є найважливішим засобом забезпечення прогресивних структурних зрушень в економіці, поліпшення якісних показників діяльності на мікро-, мезо- і макрорівнях. Стабілізація і розвиток економіки України значною мірою залежать від того, наскільки ефективною є інвестиційна діяльність. Вирішення проблем інвестування забезпечить прогресивну реструктуризацію на всіх рівнях, перехід до високо розвинутої економіки. Доцільність та необхідність залучення іноземних інвестицій в економіку країни-реципієнта обговорюється як у зарубіжній, так і у вітчизняній науковій літературі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема залучення іноземних інвестицій розглядається під різними кутами зору, найбільш обґрунтованими є роботи таких вчених: Л.К.Безчасний, В.Г.Бодров, С.Брю, О.В.Гаврилюк, Б.В.Губський, Дж.Кейнс, А.І.Кредисов, Т.Д.Когін, К.Макконел, І.Р.Михасюк, В.Є.Новицький, В.Нордхаус, С.С.Осадець, О.С.Передрій, М.І.Петренко, Ю.Є.Петруня, С.І.Пирожков, Дж.Річі, П.Самуельсон, К.О.Семенов, Френк Дж.Фабозці, Р.Фоглер, Дж.Менвілл Херріс, М.В.Чирак, Г.О.Швиданенко, І.Г.Яремчук, які переконані в малоімовірності економічного та соціального розвитку без залучення й ефективного використання іноземних інвестицій.

Постановка завдання. Водночас недостатнім є висвітлення регіональних аспектів проблем, пов'язаних з інвестиційним процесом, різними його напрямками та взаємозв'язками, що і є завданням цієї статті.

Виклад основного матеріалу. Для досягнення економічної стабілізації та подальшого розвитку регіону потрібно зростання інвестицій та зацікавленість всіх учасників цього процесу.

Інвестиції – це довготермінові вкладення капіталу в різні сфери та галузі економіки країни та за її межами з метою привласнення прибутку. Найпростішим визначенням категорії «інвестиції» є їх характеристика як вкладень у капітал. К. Макконел і С. Брю стверджують, що інвестиції – це витрати на будівництво нових заводів, на верстати і устаткування з тривалим терміном служби; витрати на

виробництво і нагромадження засобів виробництва, збільшення матеріальних запасів; витрати на поліпшення освіти, здоров'я, працівників чи на підвищення мобільності робочої сили. Під інвестиціями на мікрорівні розуміють вкладення у розвиток продуктивних сил і виробничих відносин або економічної власності. На макрорівні інвестиції – це вкладення у розвиток економічної системи, до якої, крім цих двох сторін суспільного способу виробництва, належать техніко-економічні, організаційно-економічні відносини і господарський механізм.

Іноземні інвестиції за організаційно-функціональною ознакою поділяють на дві основні форми капіталовкладень: прямі і портфельні. Прямі здійснюються з метою придбання у повну власність або контрольного пакета акцій зарубіжного економічного об'єкта через створення нових підприємств і компаній або поглинання вже існуючих; портфельні – у вигляді придбання цінних паперів підприємств, компаній та інших економічних об'єктів для отримання інвестором додаткового прибутку, проте не забезпечують йому право контролю за цими економічними об'єктами. Кількісна відмінність прямих інвестицій від портфельних полягає у необхідній частці їх у загальному капіталі для забезпечення інвесторові контролю за ними.

Прямі інвестиції є частиною інвестицій зовнішньоекономічної діяльності, складовою платіжного балансу та міжнародної інвестиційної політики країни. Організаційні та методологічні засади прямого інвестування базуються на міжнародних стандартах, наведених у «Керівництві з платіжного балансу» Міжнародного валютного фонду, посібнику Організації економічного співробітництва та розвитку «Стандартне визначення прямого іноземного інвестування» та чинному законодавстві України. Прямі інвестиції – це інвестиції, що передбачають довгострокові взаємовідносини, які відображають тривалу зацікавленість іноземного інвестора в резидентському підприємстві в економіці іншої країни. Пряме інвестування передбачає суттєвий вплив інвестора-нерезидента на управління підприємством-резидентом з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.

До прямих інвестицій включаються внески нерезидентів до статутного фонду та обсяги прав власності нерезидентів на придбані майно, майнові комплекси або на акції, облігації та інші цінні папери (що складають не менше 10 % вартості статутного фонду резидента), а також інвестиції, що отримані в результаті укладення концесійних договорів та договорів про спільну інвестиційну діяльність, кредити та позики, що надійшли від прямих інвесторів. Реінвестиція – це господарська операція, яка передбачає здійснення капітальних або фінансових інвестицій за рахунок доходу (прибутку), отриманого від інвестиційних операцій.

Обсяг прямих іноземних інвестицій, залучених в область на 1 січня 2009 року становив 137,3 млн дол. США, що у 8,9 рази більше, ніж на 1 січня 2001 року. В розрахунку на одного мешканця області станом на 1.01.2009 р. припадало 102,3 дол. інвестицій проти 10,7 дол. на 01.01.2001 р. (табл. 1).

Таблиця 1

Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності Хмельницької області (на початок року)

Показники	Одиниці виміру	2001	2005	2007	2008	2009
Кількість підприємств з прямими іноземними інвестиціями	од.	59	90	107	127	135
Кількість країн-інвесторів	од.	24	28	29	32	34
Обсяги прямих іноземних інвестицій в Хмельницьку область	тис. дол. США	15435,5	66470,9	92166,5	128991,9	137309,5
Заборгованість за кредитами та позиками прямих інвесторів	тис. дол. США	-	5774,1	30322,6	32105,3	42162,7
Сукупний капітал нерезидентів, вкл. позичковий капітал	тис. дол. США	-	72245,0	122489	161197,2	179472,2
Обсяги прямих інвестицій, вкладених з області в інші країни	тис. дол. США	-	-	189,9	611,3	510,5

Розширюється число країн, які інвестують економіку області: якщо на 1 січня 2001 року було 24 країни-інвестори, то на початок 2009 року – 34 країни. Основні обсяги коштів надійшли від нерезидентів з наступних 10 країн: Кіпру, Нідерландів, Віргінських островів, Російської Федерації, Німеччини, Польщі, Великобританії, Сполучених Штатів Америки, Швеції та Ізраїлю, яким належить майже 94,1 % загального обсягу прямих іноземних інвестицій в економіку області. Порівняно з 2000 роком з десятки найбільших країн-інвесторів Хмельниччини вибули Канада, Ліхтенштейн, Сент-Кітс і Невіс, поступившись Російській Федерації, Ізраїлю та Швеції.

Масштаби іноземних капіталовкладень та їх роль у розвитку української економіки залежать від стабілізації економіки і соціально-політичної обстановки, ефективності законодавства про іноземні інвестиції. В Україні прийнято Закон «Про державну програму заохочення іноземних інвестицій в Україну». Для реалізації цієї програми Агентством міжнародного співробітництва та інвестицій при Кабінеті Міністрів затверджено Тимчасовий порядок надання пільг іноземним інвесторам: застосування норм прискореної амортизації машин та обладнання, збільшення терміну звільнення від податку на прибуток, страхування інвестиційних ризиків за рахунок спеціального бюджетного фонду страхових гарантій.

Згідно з Законом України «Про іноземні інвестиції», іноземні інвестори можуть здійснювати інвестиції на території України у вигляді:

- а) іноземної валюти, інших валютних цінностей, національної валюти;
- б) будь-якого рухомого та нерухомого майна (землі, будівель, споруд, обладнання та інших матеріальних цінностей) і будь-яких пов'язаних з цим майнових прав;
- в) акцій, облігацій та інших цінних паперів або будь-яких інших форм участі в підприємстві;
- г) грошових вимог та права вимоги про виконання договірних зобов'язань, що мають вартість;
- д) будь-яких прав інтелектуальної власності, які мають вартість, у тому числі авторських прав, прав на винаходи, торгових знаків (товарних знаків і знаків обслуговування), фірмових найменувань, промислових зразків та іншого;
- е) права на здійснення господарської діяльності, у тому числі права на розвідування, розробку, видобування або експлуатацію природних ресурсів, надані законодавством або за договором;
- є) платних послуг;
- ж) інших видів інвестицій, не заборонених законами України.

Заборона та обмеження будь-яких іноземних інвестицій може здійснюватись тільки за законами України у прямій та винятковій формі.

Відповідно до системи національних рахунків Організації Об'єднаних Націй, класифікації Міжнародного Валютного Фонду, прямими зарубіжними інвестиціями є: вкладення компаніями за кордон власного капіталу – капіталу філіалів і частки акцій у дочірні та асоційовані компанії; внутрішньокорпоративні перекази капіталу у формі кредитів чи позик між прямими інвесторами, з одного боку, та дочірніми, асоційованими компаніями або філіями – з іншого. Однак не всі країни дотримуються такої класифікації, наприклад, Японія не відносить до прямих інвестицій реінвестований прибуток. Тому головною ознакою прямих іноземних інвестицій є те, що на їх основі виникають тривалі ділові зв'язки між підприємствами, за якими інвестор може вагомо впливати на прийняття рішень підприємством, у яке вкладено його кошти.

Інвестиційно привабливими для іноземних інвесторів в Хмельницькій області є підприємства хімічної і нафтохімічної промисловості, з виробництва іншої неметалевої мінеральної продукції, підприємства, що здійснюють операції з нерухомим майном, оренда та надання послуг підприємствам, підприємства оптової торгівлі і посередництва в оптовій торгівлі, сільського господарства.

На кінець 2008 року проінвестовано 135 підприємств області. Переважну частину обсягу прямих інвестицій нерезидентами внесено у підприємства м. Хмельницького, м. Кам'янець-Подільського, Хмельницького та Кам'янець-Подільського районів. Обсяг прямих інвестицій з області в економіку інших країн світу на 1 січня 2009 року становив 0,5 млн дол. США.

Сьогодні на Хмельниччині присутні такі відомі в діловому світі іноземні компанії, як нідерландська «CRH Poland BV», чеська «РЕКМ Kabeltechnik», польська «WIX-Filtron». Це є індикатором довіри з їх боку, а також свідченням професіоналізму і надійності менеджменту місцевих підприємств.

Найбільш успішним є досвід впровадження і реалізації проектів за участю іноземного капіталу на таких підприємствах:

1. ВАТ «Подільський цемент» (м. Кам'янець-Подільський) – одне з найпотужніших підприємств України, яке спеціалізується на виробництві цементу. Проектна потужність – 3700 тис. тонн цементу на рік. В даний час підприємство перебуває в стадії реконструкції і впроваджує нове високотехнологічне обладнання. За високу якість, що засвідчена відповідними сертифікатами якості, та досконалість продукції товариство відзначено численними міжнародними нагородами та призами.

2. ТОВ «Хекро ПЕТ ЛТД» (м. Хмельницький) – провідне підприємство хімічної та нафтохімічної галузі області. Виробляє ПЕТ-преформу для пластикових пляшок та багатошарової пакувальної стретч-плівки. У виробничому арсеналі підприємства – сучасні світові технології та оснащення, високотехнологічне устаткування світових лідерів: інженерні машини для виготовлення ПЕТ-преформи канадської фірми «HUSKY», потоково-автоматичні лінії виробництва стретч-плівки німецької фірми «REIFENHAUZER» та американської «BATTENFELD».

3. ТОВ «Далланс» (м. Кам'янець-Подільський) – виробник класичних меблів з цінних порід дерева – працює в області з 1994 року. Основний профіль компанії – виробництво репродукцій класичних англійських стільців, 85 % продукції експортується до Канади, США та Великобританії.

4. ЗАТ «Славутський комбінат «Будфарфор» (м. Славута) – найбільше підприємство в Україні, яке спеціалізується на виробництві санітарної кераміки. Річна потужність підприємства – 2300 тис. шт. виробів

санітарної кераміки та 750 тис. шт. виробів культурно-побутового вжитку. На комбінаті випускається близько 100 найменувань виробів культурно-побутового і господарського вжитку та понад 30 найменувань санітарної кераміки.

5. ТОВ «Нейл» (м. Хмельницький) – потужне підприємство по виробництву цвяхів. Авторитет підприємства сформувався протягом 12 років завдяки традиціям високої якості та майстерності колективу, які відповідають вимогливим німецьким стандартам. Усі технологічні процеси забезпечені сучасними автоматами та лініями провідних європейських фірм «WAFIOS», «ALTRIMEX», «HERBORN + BREITENBAN» та інших. Обсяг експорту компанії становить близько 40 % продукції, що виготовляється. Продукція експортується, в основному, споживачам із Бельгії, Голландії, Франції, Італії, Польщі. Менеджери компанії постійно працюють над вдосконаленням діючих та впровадженням нових методів роботи з клієнтами.

Водночас потенціал співпраці з іноземними інвесторами, зважаючи на велику інвестиційну ємність регіону, використовується ще не в повній мірі.

Пріоритетними напрямками у сфері залучення інвестицій є:

- 1) розвиток агропромислового комплексу, створення нових і реконструкція діючих потужностей харчової і переробної галузей;
- 2) машинобудування, деревообробна, легка та хімічна галузі;
- 3) будівельний комплекс;
- 4) сфера послуг, туристично-рекреаційний комплекс;
- 5) розробка родовищ корисних копалин;
- 6) організація нових високоефективних виробництв на базі існуючих підприємств, вільних земельних ділянок та незавершених об'єктів будівництва;
- 7) реконструкція і технічне переобладнання діючих підприємств.

Експортних можливостей у підприємств з іноземними інвестиціями в Хмельницькій області найбільше в таких галузях:

- 1) сільське господарство, мисливство, лісове господарство (виробництво м'яса для Російської Федерації, Білорусії, Польщі);
- 2) харчова промисловість (виробництво натурального бджолиного меду для країн ЄС, солоду – для Російської Федерації, цукру-песку – для країн СНД, сухофруктів – для країн Європи, яблучного соку – для Німеччини, Угорщини, Польщі, макаронних виробів – для Білорусії, Російської Федерації, Молдови, ягід чорниці – для Швеції);
- 3) легка промисловість (виробництво одягу для країн СНД, натуральної жіночої та чоловічої білизни для Польщі, Італії, Франції, Португалії, Мексики, Російської Федерації, виробів зі штучної шкіри для Молдови);
- 4) оброблення деревини та виробництво виробів з деревини (виробництво планкового паркету з дерев листяних порід для Іспанії та Франції, дубових дошок для Польщі);
- 5) хімічна промисловість (виробництво ПЕТ-преформи для пластикових пляшок та багатошарової пакувальної стретч-плівки для Азербайджану, Білорусії, Казахстану, Молдови, Російської Федерації, Туркменістану, Таджикистану, Литви, Німеччини, Польщі, Сербії, Словаччини, Чорногорії);
- 6) машинобудування (виробництво фільтрів автомобільних для Азербайджану, Грузії, Молдови, Російської Федерації, Польщі);
- 7) інші галузі (виробництво посуду фарфорового для Азербайджану, Грузії, Молдови, Російської Федерації, Естонії, Латвії, Литви та іншого).

Органи місцевої влади створюють сприятливі умови для діяльності інвесторів, у тому числі надання консультацій, врегулювання спорів, інформаційна підтримка та інше.

Висновки. Проведений аналіз стану та перспектив інвестування зовнішньоекономічної діяльності Хмельницької області дозволяє зробити висновок про необхідність покращення інвестиційного клімату в регіоні для збільшення залучення іноземного капіталу, удосконалення механізмів державного управління іноземними інвестиціями в контексті інтеграції України в Європейський Союз. Це стосується необхідності скорочення процедур видачі дозволів на інвестиції, ліцензування, встановлення чітких норм та зобов'язань органів, які регулюють та контролюють цей процес, обмеження кількості перевірок; створення диференційованої системи стимулів, спрямованих на розв'язання пріоритетних структурних проблем, проведення відповідної ліберальної політики щодо присутності іноземних компаній у регіональній економіці. Основними елементами механізму довгострокового державного управління процесом залучення іноземних інвестицій в регіоні мають стати моделі взаємодії суб'єктів управління та організаційно-фінансового забезпечення, правова база функціонування механізму державного управління розвитком регіону.

Література

1. Статистичний збірник «Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності Хмельницької області у

2000 – 2008 роках. – Хмельницький: Головне управління статистики у Хмельницькій області, 2009. – 40 с.

2. Статистичний щорічник Хмельницької області за 2007 рік. – Хмельницький: Головне управління статистики у Хмельницькій області, 2008. – 430 с.

3. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: С.В.Мочерний (відп. ред.) та інші. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – 864 с.

4. Мерзляк А. В. Механізми державного управління іноземними інвестиціями: регіональний аспект. – К.: Видавництво УАДУ, 2002. – 300 с.

Надійшла 27.05.2009

УДК 338.45.009.12

С. И. САВЧУК

Приазовский государственный технический университет

ВЛИЯНИЕ МИРОВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО КРИЗИСА НА УРОВЕНЬ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ. МОДЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ

На основі теоретичних економіко-математичних моделей підприємства виконано комп'ютерний аналіз особливостей впливу зниження попиту на світових ринках продукції, обумовленого економічною кризою, на рівень конкурентного тиску і конкурентоспроможності підприємства. Виявлено наявність конкурентної та неконкурентної складових такого впливу і обґрунтована необхідність їхньої диференціації в завданнях вимірювання рівня конкурентоспроможності підприємств.

The computer analysis of features of influence of decrease of demand on the world markets of products, which is conditioned by economic crisis, on the level of competition pressure and competitiveness of enterprise is executed on the basis of theoretical economical-mathematical models of enterprise. The presence of competitive and non-competitive constituents of such influence was found out and the necessity of their differentiation in the tasks of measuring of competitiveness level of enterprises was grounded in the article.

Характерной особенностью экономического кризиса, масштабы которого приняли глобальный характер осенью 2008 года, является его неожиданность для экономического сообщества, несмотря на голоса отдельных специалистов, предупреждавших о его приближении на протяжении нескольких последних лет. Все последующие месяцы прошли под знаком попыток осмысления масштабов и глубины кризисных явлений и попыток разработки экстренных антикризисных мероприятий. Все большее число экономистов сходится во мнении, что мировая история еще не знала подобных кризисов, и это ставит перед экономической наукой целый ряд вопросов. Некоторые из этих вопросов относятся к теории конкуренции и, в частности, к теории конкурентоспособности, и касаются они, прежде всего, состоятельности современных представлений о конкурентоспособности предприятий, а также существующих методических подходов к измерению данного признака предприятий.

Убедительным свидетельством существования проблемы корректности представлений об экономическом содержании понятия конкурентоспособности предприятий и методов оценки уровня их конкурентоспособности могут служить многочисленные факты в различных отраслях экономики неспособности компаний – общепризнанных мировых лидеров к дальнейшему функционированию в условиях кризиса без экстренной и крупномасштабной помощи правительств либо мощных негосударственных инвесторов. Указанные факты опровергают устоявшееся представления о таких компаниях как о конкурентоспособных, т.е. способных успешно функционировать в различных внешних условиях.

Автором в цикле предшествующих публикаций [1 – 4], а также в работах ряда других исследователей [5 – 7], показано, что построение оценок конкурентоспособности предприятия должно базироваться на решении следующей цепочки взаимообусловленных теоретико-методологических и методических вопросов:

- 1) строгая формулировка определения понятия конкурентоспособности предприятия (фирмы), отражающего все важнейшие (характеристические) признаки данного свойства предприятия;
- 2) выявление всевозможных форм проявления конкурентоспособности предприятий, образующих предмет наблюдений в задачах измерения уровня их конкурентоспособности;
- 3) выявление и систематизация множества факторов, определяющих и/или оказывающих воздействие на конкурентоспособность предприятия;
- 4) определение совокупности индикаторов конкурентоспособности, представляющих собой систему показателей, характеризующих состояние соответствующих факторов конкурентоспособности предприятий;
- 5) разработка системы шкал и методов измерения уровня показателей-индикаторов;
- 6) определение комплекса методологических принципов оценки уровня конкурентоспособности, определяющих общие системные требования к свойствам как методов построения оценок